

G

غ گ

GABAIN, Annemarie von

(1901 - 1993)

Eski Türk dili

ve Uygur yazmaları üzerine
yaptığı yayımlarla tanınan
Alman Türkologu.

Mörchingen'de doğdu. Orta öğrenimini bitirdikten sonra Berlin Üniversitesi'nde tanınmış Sinolog Otto Franke'nin ve Türkolog Wilhelm Bang'ın derslerine devam etti. Bang, Turfan kazılarında bulunan Uygur yazmaları üzerine çalıştığından Gabain'in Çince bilgisinden faydalandı ve bu belgeleri birlikte yayımlayarak ilim âlemine tanıttılar. Gabain 1934 yılında Bang'ın ölümünün arkasından Türkiye'ye geldi ve 1935-1937 yıllarında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Sinoloji profesörlüğü yaptı. Türkiye'den ayrıldıktan sonra Berlin Üniversitesi'nde Türk dili öğretimini üzerine aldı ve bu görevi II. Dünya Savaşı'nın bitimine kadar sürdürdü; savaştan sonra da Hamburg Üniversitesi'nde Türk dili profesörlüğüne tayin edildi.

Bang'ın ölümünden sonra hiç aksatmadığı Uygurca alanındaki çalışma ve yayımlarıyla Türkoloji çevrelerinde büyük bir ün kazanan Gabain 1957'de Türk Dil Kurumu'nun muhabir üyeliğine, 1989'da da şeref üyeliğine seçildi. 1973'te, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ellinci yıl dönümü münasebetiyle Türk diline olan katkılarında dolayı kendisine Türk hükümeti tarafından şeref diploması verildi. Kurulmasında (1952) aktif rol oynadığı ve 1964-1976 yılları arasında başkanlığını yaptığı Societas Uralo-

Altaica'nın, çalışma alanına giren bilim dallarında milletlerarası bir kapsam kazanmasına katkıda bulundu ve bu çabalarından dolayı 1979'da derneğin şeref üyeliğine seçildi. Aralarında onu "Meryem Apa" (Meryem Ana) adıyla anan eski öğrencileri ve meslektaşları, doğumunun altmış ve sekseninci yıl dönümleri için iki armağan yayımladılar (*Al Bitig [Ural-Altaysche Jahrbücher, XXXIII]*, Berlin-Wiesbaden 1961; *Scholia. Beiträge zur Turkologie und Zentralasienkunde. Annemarie von Gabain zum 80. Geburtstag am 4. Juli 1981 dargebracht von Kollegen, Freunden und Schülern* Herausgegeben von Klaus Röhrborn und Horst Wilfrid Brands, 1981). Hayatının son günlerine kadar Türkoloji ilmine hizmet eden Gabain 15 Ocak 1993 günü Berlin'de öldü. Ölümünden sonra Ankara'da çıkan *Türk Dilleri Araştırmaları* dergisinin IV. cildi (1994) onun hâtrasına adandı.

Eserleri. Bang'ın *Türkische Turfantexte* adı altında ve 1929-1934 yılları arasında yayımladığı altı bölümden oluşan Uygur Türkçesi yazma metinleri Gabain'le yapılan ortak çalışmaların ürünüdür. "Analytischer Index zu den fünf ersten Stücken der Türkischen Turfantexte" (*SBPAW* [1931], s. 432-450) adlı makale de yine ortak çalışma sonucu ortaya çıkmıştır. Gabain Eski Türkçe ve Uygurca alanında daha değişik çalışmalar da yapmıştır. "Uigurische Studien" (*Ungarische Jahrbücher, X* [1930], s. 193-210, Bang ile birlikte); "Die uigurische Übersetzung der Biographie Hüen-tsangs" (*SBPAW*, 1935, s. 151-180); "Briefe der uigurischen Hüen-tsang Biographie" (*SBPAW*, 1938, sy. 29, s. 371-415); *Altürkisches Schriftum* (Berlin 1950); *Die Frühgeschichte der Uiguren* (1952) bu çalışmaların başlıcalarıdır. Eski Türkçe ve Uygur Türkçesi alanındaki en önemli eseri ise *Altürkische Grammatik* (Leipzig 1941) adını taşımaktadır. Bu eser Mehmet Akalın tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir

(*Eski Türkçe'nin Grameri*, Ankara 1988). Gabain çağdaş Türk diyalektleri üzerinde de durmuş ve *Özbekische Grammatik* (Leipzig - Wien 1945) adlı çalışmasını ortaya koymuştur. Gabain'in *Philologiae Turcicae Fundamenta* (ed. J. Deny — K. Grønbech v.dğr.) adlı ortak eserde yer alan yazıları ise şunlardır: "Das alttürkische" (I, 1959), "Die Sprache des Codex Cumanicus" (I, 1959), "Altürkische Schreibungskultur und Druckerei" (II, 1964); "Die alttürkische Literatur" (II, 1964), "Die kommanische Literatur" (II, 1964). Bunlardan başka "Radloff". *Index der deutschen Bedeutungen* (Zusammengestellt und herausgegeben unter Leitung und Redaktion von A. v. Gabain und W. Veenker, Wiesbaden 1972) adını taşıyan eseri ise Türk sözlük çalışmalarına yaptığı yeni bir katkıdır (Gabain'in henüz baskıda olan son makalesiyle birlikte sayıları 344'ü bulan eserleri için bk. Yüce, s. 12-50).

BİBLİYOGRAFYA :

"Annemarie von Gabain", *TDL*, IX/102 (1960), s. 284-285; Osman F. Sertkaya, "Prof. Dr. Annemarie von Gabain - 'Meryem Apa' zum 4.7.1981", *MT*, VI (1983), s. 149-151; Hasan Eren, "Annemarie von Gabain 1901-1993", *TDL*, I/495 (1993), s. 213-215; J.-P. Laut, "Annemarie von Gabain", *Türk Dilleri Araştırmaları*, IV, Ankara 1994, s. 5-10; Nuri Yüce, "Annemarie von Gabain'in Eserleri", a.e., s. 11-50; Mehmet Ölmez, "Annemarie von Gabain ve Turfan Araştırmaları", a.e., s. 179-181; "Gabain, Annemarie von", *TDEA*, III, 266-267.

HASAN EREN

GÂBE GAZVESİ

(غزوة الغابة)

Hız. Peygamber'in Gatafân kabilesi üzerine yaptığı gazve
(6/627).

Hız. Peygamber'e ait sağmal yirmi deve, kuraklık yüzünden Medine yakınında uygun bir otlak olmadığı için Medine-Suriye yolu üzerindeki Gâbe mevkiinde otlatılıyordu. Hayvanların muhafazası isteği üzerine Ebû Zer el-Gifârî'ye tevdi edilmişti.

Gatafân kabilesinin Fezâre kolundan Uyeyne b. Hısn bir gece kırk süvariyle birlikte meraya baskın düzenleyip Ebû Zerr'in develeri gütmekte olan oğlu Zerr'i şehid etti; Ebû Zerr'in hanımı Leylâ'yı ve

Annemarie
von Gabain